

Особливості поведінки потерпілих:

- ☐ Прикидаються хворими, щоб не йти до школи;
- ☐ Боятися самі йти у школу і зі школи, просять провести їх на уроки, запізнюються;
- ☐ Зміни у поведінці;
- ☐ Симптоми страху, що проявляються у порушеннях сну і апетиту, нічному крику, заїканні й нервовому тикі, відлюдкуватості й замкненості;
- ☐ Пошкоджені або забруднені речі й одяг;
- ☐ Прохання дати грошей, крадіжки;
- ☐ Зниження якості навчання, втрата інтересу до улюблених занять;
- ☐ Синці, побої, травми;
- ☐ Мовчання, небажання розмовляти, йти на контакт;
- ☐ Як крайні прояв: суїцидальні спроби.

Наслідки булінгу для потерпілих:

- ☐ Захисна агресивна поведінка
- ☐ Шкільна дезадаптація
- ☐ Порушення емоційного і соціального розвитку
- ☐ Суїцид

Наслідки булінгу для дітей-спостерігачів:

Булінг провокує негативні риси людей, викликаючи низькопробну психодинаміку. Чому?

- ☐ Булінг заражає
- ☐ Людина змушена вибирати між силою і слабкістю і, як правило, не хоче асоціювати себе зі слабким і ставати на бік скривдженого
- ☐ Людина втрачає особисту ініціативу і змушена чинити як всі
- ☐ Страждання жерви повторюється, а рівень співчуття глядачів щораз меншає

Головні риси булера (агресора):

- ☐ Фізично і соціально він більш активний, ніж однолітки
- ☐ Не вміє приймати відмову
- ☐ Завищена самооцінка
- ☐ Має ознаки егоїзму та нарцисизму

- ☐ Він – лідер у колі однолітків
- ☐ Сам колись **став жертвою** булінгу
- ☐ Занадто імпульсивний
- ☐ Легко втрачає контроль
- ☐ Захоплюється грубими видами спорту
- ☐ Не вміє співчувати іншим

Окремі характеристики не мають негативного впливу, але надмірний їх прояв та скарги на них – це привід обговорити з дитиною її поведінку.

Наслідки участі у ситуації булінгу для дітей-булерів:

- ☐ Труднощі у навчанні
- ☐ Труднощі у соціалізації
- ☐ Труднощі у самовизначенні

Потреби дітей (чому не задоволені)

- ☐ Булер: потреба у справедливості, лідерстві, дружбі, розумінні
- ☐ Потерпілий: право бути собою, вміння відстоювати свою думку, комунікація
- ☐ Свідки: безпека, емпатія, згуртованість

Поради для батьків

Допоможіть дитині побачити її переваги, знайти сильні сторони та власну унікальність. Відшукайте заняття, в якому дитина зможе вирізнитись. Часто агресивну поведінку провокується через незнання способів, як ще можна заявити про себе. Варіанти: відвідування гуртків, секцій, активна участь у житті класу.

Будьте послідовними у своїх діях та словах. Якщо ви передбачили певне покарання за провину (наприклад, забрати на тиждень смартфон), то дотримайте слова. Звісно, з боку дитини буде протест, але ви повинні дотримуватись санкцій і єдиних вимог.

Нейтралізуйте речі, які пов'язані з насиллям. Йдеться про відеоігри, фільми, музику, які провокують агресію в дитині.

Обговорюйте усі шкільні конфлікти. Зазвичай обговорення ситуації допомагає знайти причину агресивної поведінки, будьте максимально справедливими та розважливими.

Знайдіть альтернативу. Навчіть знаходити альтернативні шляхи виходу агресії без шкоди оточуючим. Розкажіть, що важливо продемонструвати можливості уникнення провокації.

Порівняльний аналіз підходів у різних педагогіках

- ☐ Можна критикувати поведінку, але не особистість
- ☐ Навіть булери втрачають інтерес до насильства, якщо знаходять усвідомлену, корисну і цінну справу, у якій можна пережити почуття успіху і розкрити власний потенціал
- ☐ Через санкції вказати дитині, які наслідки має її свобода дій, її неправильний вибір. Через дотримання санкцій виховується здатність бути відповідальним.
- ☐ Відповідальність за якість стосунків між дитиною і дорослим покладається на **дорослого**
- ☐ Життя дитини у школі і дома підпорядковується різним правилам, які не суперечать.

Профілактика постстресових наслідків булінгу передбачає:

- ☐ Створення умов недопущення повторного булінгу
- ☐ Укріплення захистних функцій особистості у протистоянні травлі